

Termos i norrsken

Arctura - ett namn från en av himlens klarast lysande stjärnor. En symbol för ljus, för Jämtland och nu ackumulatortanken. - Sinnligt och vackert. Ett ljussken som spelar över fasaden under nattens mörka timmar, beskriver Stefan Wiktorsson på Ljusdesign AB.

Acken, Ackumulatorn eller Termosen. Namnen har varit många sedan första spadtaget togs för bygget av ackumulatortanken på skidstadion i Östersund. Efter en namntävling döptes den 65 meter höga byggnaden till Arctura ett namn från en av himlens klarast lysande stjärnor. Arctura är i praktiken en gigantisk termos för 26 miljoner liter hetvatten. En värmereserv som maximerar nyttan av elproduktionen, tryggar fjärrvärmeleveranserna och minskar behovet av olja.

➤ Översta delen är en inglasad restaurang med bar som redan blivit en mycket populär träffpunkt i Östersund. Utsikten över staden, sjön och fjällen uppe i den 300 kvadratmeter stora restaurangen är hänförande.

För Thomas "Skeppar'n" Johansson och hans personal på Östersunds Glasmästeri, som svarade för tillverkning och montage av glaspartierna var dock inte den höga höjden alltid till fördel.

- Nej, eftersom vi arbetade under de tuffa vintermånaderna fick vi uppleva en hel del spännande stunder när snö, regn, hagel och stormar avlöste varann, berättar han. Samtliga i arbetsstyrkan gick förstås i säkerhetssele och några tillbud blev det aldrig trots väder och vind, men att arbeta på så hög höjd är alltid vanskligt.

– Våra glas är ju 2, 10 x 3, 30 meter, med ett yttre 8 mm lamellglas SKN 172 för skydd för sol, energi och personsäkerhet, däremellan 15 mm argon och så invändigt 8 mm härdat glas, även det för personskydd.

– Detta sammantaget gjorde ju att glasen blev ganska tunga och att bära runt dem i sele däruppe på en ställning och sedan sätta in dem i fasaden var ju ett litet äventyr. Men det gick bra, konstaterar Thomas. Totalt rör det sig om 40 glas inramade av ett projektpassat aluminiumprofilsystem, allt somt allt med ett U-värde på ca 1,2.

TRANSPARENT SKAL

Designen av hela byggnaden är både spektakulär och uppskattad. Stora resurser satsades på tankens yttre gestaltning. Där arkitekternas ledord varit: Vacker, mångfald, ljus, samspel, och levande.

Att utforma en ackumulator-tank med en diameter på 27 meter och en total höjd på 65 meter innebar förstås en utmaning. Placeringen i ett omtyckt och väl nyttjat ströv- och motionsområde ytterligare en. Det gällde att göra någonting speciellt, att få tanken att samspela med omgivningarna.

SWECO FFNS Arkitekter i Östersund, tog fram det vinnande förslaget i den arkitekttävling som utlysts.

– Vi ville göra denna industribyggnad till en upplevelse genom att mångfaldiga byggnadens intryck och utseendet. Byggnaden ska väcka förbipasserandes intresse och nyfikenhet, berättar arkitekten Hans Aldefelt.

GLORIA ÖVER RESTAURANGEN

Arkitekterna på SWECO utgick från ackumulatorns enkla grundform, cylindern, och svepte in den i ett yttre transparent skal.

– Vi tjuvade ut den cirkelformade tanken till en oval, vilket gör att volymen upplevs mer intressant på såväl långt som kort håll. Vi valde material utifrån att byggnaden ska kunna åldras vackert. På toppen av tanken, ovanpå glasrestaurangen, lade vi till ett cirkulärt skärmtak, med belysning, som upplevs som en lysande svävande ring, likt en gloria. Den är tankens signum, beskriver Hans Aldefelt.

För att skapa ett djup i byggnaden och samtidigt få den att reflektera ljus på ett fascinerande sätt kom idén att svepa in Arctura i ett transparent nät, en mantel.

– Genomskinligheten i nätet och ljuset varierar beroende på i vilken vinkel du ser på byggnaden, det möjliggör stora skiftningar i fasadens yttre. Utseendet kommer att förändras med årstiderna, under dygnets timmar och med vädrets skiftningar, berättar han. Solljus, himmel, gröna löv, regn och snökristaller har således alla sin speciella påverkan på hur ljus reflekteras på ytan. Dessutom kommer Arctura under mörka kvällar och nätter att belysas med ett ljusspel som bland annat skapar en norrskensliknande effekt på fasaden.

PROGRAMMERAT NORRSKEN

– Sinnligt och vackert. Ett ljussken som spelar över fasaden under nattens mörka timmar, beskriver Stefan Wiktorsson på Ljusdesign AB som är konstnärlig och teknisk konsult för ljussättningen av Arctura. Tillsammans med Jämtbygdens Elkonsult AB har han utvecklat olika förslag på hur man kan ljussätta tanken och nätet.

– Möjligheterna är många. Det är bara fantasin som sätter gränser. Idén är att använda några väl valda färger och låta dem växla i ett lugnt tempo för att göra Arctura smakfull snarare än spektakulär.

– Vi vill ha fram det jämtländska ljuset och skapa associationer till norrsken. Ljuset har programmerats i ett antal olika scenarier. Det sätts igång så fort det blir mörkt och upphör när det börjar ljusna.

SÅ FUNKAR DET

Under höst och vinter belyser vi Arctura med ett effektfullt norrskensliknande ljusspel. Norrskenet dyker upp från mörkrets inbrott till strax efter midnatt. Varje morgon och kväll ljussätts Arctura med en soluppgång och -nedgång. Övrig mörk tid under vår och sommar har Arctura en grundbelysning med en blå ton. Utöver dessa scenarier finns även de så kallade fanfarfunktionerna som kan användas vid speciella tillfällen. Vi kan till exempel få hela tanken att gestalta regnbågens alla färger.

7 600 energisnåla lysdioder är placerade längst upp och längst ner på Arcturas fasad. Samtidigt som vi eftersträvat att ackumulator-tanken ska bli mer än en varmvattentank har vi tänkt på energiåtgången. På full effekt motsvarar hela fasadljuset samma energiförbrukning som ett vanligt torkskåp som vi har hemma. ◀

Ett programmerat ljussättningsprogram styr "norrskenet" på ackumulatortankens fasad.

